

# TIESĀŠANĀS IZDEVUMU KĀ MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA IZDEVUMU ATLĪDZINĀŠANAS PROBLEMĀTIKA

## CHALLENGES RELATED TO COMPENSATING LITIGATION COSTS AS EXPENSES IN INSOLVENCY PROCEEDINGS

**Ilze Plakane, *Mg. iur.***

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante

### Summary

An insolvent legal entity may be required to reimburse litigation costs recognized as insolvency proceedings' expenses, which must be paid before satisfying creditors' claims. Generally, the judgment creditor has the right to submit a judgment for enforcement. However, with respect to insolvent legal entities, the Civil Procedure Law prohibits initiating new enforcement proceedings after an insolvency proceedings have been declared – regardless of the basis or timing of the claim – if enforcement is directed against the debtor's property or funds. Consequently, this restricts the enforcing party's right to a fair trial.

**Atslēgvārdi:** tiesāšanās izdevumi, maksātnespēja, sprieduma izpilde, taisnīga tiesa

**Keywords:** litigation costs, insolvency, judgment enforcement, fair trial

### Ievads

Civilprocesa likumā<sup>1</sup> (turpmāk arī – CPL) ir nostiprināts princips “zaudētājs maksā”, kas nozīmē zaudējušās puses pienākumu atlīdzināt tiesāšanās izdevumus: tiesas izdevumus (CPL 41. panta pirmā daļa) un ar lietas vešanu saistītos izdevumus, ievērojot likumā noteiktos ierobežojumus (CPL 44. panta otrā un trešā daļa). “Zaudētājs maksā” princips ir atzīts princips arī citu Eiropas valstu civilprocesa tiesībās.<sup>2</sup> Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka noteikuma “zaudētājs maksā” leģitīmais mērķis ir aizsargāt citu personu tiesības un izvairīties no nepamatotas tiesvedības, atturot potenciālos prasītājus no nepamatotu prasību celšanas vai pārspīlētu prasību iesniegšanas, nenēsot sekas.<sup>3</sup> Princips “zaudētājs maksā” izriet no

<sup>1</sup> Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998. [18.03.2025. red.]

<sup>2</sup> Hodges OBE C., Vogenauer S., Tulibacka M. Costs and Funding of Civil Litigation: A Comparative Study. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=1511714> [aplūkots 06.03.2025.]

<sup>3</sup> ECT 18.07.2013. spriedums lietā “Klausz pret Horvātiju” (iesnieguma Nr. 28963/10), 84. punkts.

taisnīguma principa<sup>4</sup> un nodrošina, ka tiek atjaunots tāds puses mantiskais stāvoklis, kāds tas būtu bijis, ja puse nebūtu nepamatoti iesaistīta tiesvedībā. Ja zaudējusī puse ir maksātnespējīga juridiskā persona, izņēmumi attiecībā uz tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu nepastāv. Maksātnespējas administratori ir atbrīvoti tikai no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos lietās, kas celtas maksātnespējīgo parādnieku labā,<sup>5</sup> taču ne no tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas otrai pusei, piemēram, ja maksātnespējas administratora celtā prasība noraidīta. Līdz ar to arī maksātnespējīgām juridiskām personām uz sprieduma pamata var iestāties pienākums atlīdzināt otras puses samaksātās valsts nodevas, izdevumus advokāta palīdzībai un citus tiesāšanās izdevumus. Spēkā esošais normatīvais regulējums liecina, ka spriedumu izpilde šādās lietās var būt apgrūtināta. Darbā aplūkoti tiesāšanās izdevumu juridisko personu maksātnespējas procesā atgūšanas procesuālie jautājumi. Maksātnespējas procesa izmaksu segšanas neiespējamība parādnieka mantas neesamības vai nepietiekamības dēļ ir atsevišķa pētījuma vērts jautājums.

## **1. Tiesāšanās izdevumu kā maksātnespējas procesa izdevumu segšanas kārtība**

Prasījumi pret maksātnespējīgo juridisko personu dalāmi divās kategorijās atkarībā no to rašanās laika un pamata, kā arī segšanas kārtības. Pirmā kategorija ir kreditoru prasījumi, kas radušies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai. Tie ir piesakāmi Maksātnespējas likuma<sup>6</sup> (turpmāk arī – MnL) 73. panta kārtībā ierobežotā termiņā, apmierināmi, ievērojot kreditoru rangu, bet to pilnīga vai daļēja segšana nav garantēta. Otrā kategorija ir maksātnespējas procesa izmaksas, kas pamatotas ar prasījumiem, kas rodas saistībā ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu. Šie prasījumi sedzami pilnā apmērā pirms kreditoru prasījumu segšanas, un tiem nav savstarpēja ranga.<sup>7</sup> Nošķirums starp abām prasījumu kategorijām ir būtisks, jo katrai no tām ir atšķirīga segšanas kārtība.<sup>8</sup>

MnL noteic, ka maksātnespējas procesa izdevumi pieder pie maksātnespējas procesa izmaksām, lai nodrošinātu tā efektīvu norisi, un ir pamatoti ar to saistīti.<sup>9</sup> Tiesāšanās izdevumi, kuri maksātnespējīgajam parādniekam ir jāatlīdzina

<sup>4</sup> Tuil Mark L. Litigation Costs in the Netherlands (January 31, 2010). Rotterdam Institute of Private Law Working Paper Series. Pieejams: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1547122> [aplūkots 06.03.2025.]

<sup>5</sup> Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 10. punkts.

<sup>6</sup> Maksātnespējas likums: LV likums. Pieņemts 26.07.2010. [18.03.2025. red.]

<sup>7</sup> Sk. arī: Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 12.12.2022. spriedums lietā Nr. SKA-45/2022, ECLI:LV:AT:2022:1212.A420316017.16.S, 9. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2022> [aplūkots 19.12.2022.]; Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 29.06.2021. spriedums lietā Nr. SKA-247/2021, ECLI:LV:AT:2021:0629.A420219918.12.S, 7. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2021> [aplūkots 22.10.2024.]

<sup>8</sup> Cavelti L. Wann entstehen Steuerforderungen und wie werden sie zu Masseverbindlichkeiten. Schweizerische Zeitschrift für Zivilprozess- und Zwangsvollstreckungsrecht (ZZZ) 57 (2022), S. 52–63. Pieejams: [https://edoc.unibas.ch/90057/1/20221011181319\\_6345961fc590f.pdf](https://edoc.unibas.ch/90057/1/20221011181319_6345961fc590f.pdf) [aplūkots 17.03.2025.]

<sup>9</sup> Maksātnespējas likuma 11. panta otrā daļa un 170. panta otrā daļa.

trešajai personai uz sprieduma pamata, ir maksātnespējas procesa izdevumi,<sup>10</sup> lai gan MnL 170. pantā tekstā tieši nav minēti. Nosakot maksātnespējas procesa izmaksu avotus un apmēru, likums tiecas novērst nesamērīgus maksātnespējas procesa izdevumus un uzliek par pienākumu procesu plānot tā, lai ar pieejamajiem līdzekļiem nodrošinātu gan procesa norisi, gan nepieciešamu un pamatotu izdevumu segšanu.<sup>11</sup>

Maksātnespējas procesa izmaksu segšanas pilnīgums un prioritāte izriet no MnL 118. panta pirmās daļas: izmaksas tiek segtas pilnā apmērā pirms kreditoru prasījumu apmierināšanas, izņemot nodrošinātos prasījumus no ieķīlātās mantas pārdošanas. Maksātnespējas procesa izmaksu prioritāte ir būtiska, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa norisi.<sup>12</sup> Ievērojot izmaksu ierobežojumu, kā arī izmaksu segšanas pilnīgumu un prioritāti, tiesāšanās izdevumi, kas piedzīti no maksātnespējīgā parādnieka un atzīstami par maksātnespējas procesa izmaksām, būtu atgūstami pilnā apmērā un pirms kreditoru prasījumu apmierināšanas.

Vācijā tiesāšanās izdevumi, kas rodas maksātnespējas procesa laikā saistībā ar maksātnespējas masas pārvaldīšanu, realizēšanu un sadalīšanu, tiek uzskatīti par maksātnespējas masas saistībām (*Masseverbindlichkeiten*), kas sedzamas no maksātnespējas masas prioritārā kārtībā.<sup>13</sup> Maksātnespējas masas saistībām tiek pieskaitīti arī tādi tiesāšanās izdevumi, kas radušies pirms maksātnespējas uzsākšanas, ja pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators turpina tiesvedību. Ja maksātnespējas administrators nolemj uzsākt vai turpināt tiesvedību, viņš uzņemas risku un atbildību par visu procesa izmaksu segšanu no maksātnespējas masas.<sup>14</sup> Ja maksātnespējas masas saistību, kas radusies maksātnespējas administratora darbības rezultātā, nevar pilnībā izpildīt no maksātnespējas masas, maksātnespējas administratoram var iestāties personīga atbildība par zaudējumiem. Administrators ir atbrīvots no atbildības tikai tad, ja administrators, nodibinot saistību, nevarēja paredzēt, ka masas, visticamāk, nepietiks saistību izpildei.<sup>15</sup>

Visu maksātnespējas izmaksu segšanas pilnīgums un prioritāte nozīmē, ka tām nav atšķirīgas segšanas kārtības un termiņa. Lai gan Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka "maksātnespējīgam lietas dalībniekam [...] nav noteikta cita veida kārtība piedzīto tiesas izdevumu segšanā, pamatojoties uz tiesas nolēmumu, līdz ar to tā izpilde [...] ir jāveic nekavējoties"<sup>16</sup>, tomēr ir gadījumi, kad administratori spriedumus nepilda, bet piedzinēju sūdzības par maksātnespējas administratoru, kurš nepilda tiesas spriedumu, ar kuru piedzīti tiesāšanās izdevumi, nereti tiek noraidīti.<sup>17</sup>

<sup>10</sup> Maksātnespējas kontroles dienesta skaidrojumi un atziņas 2021.07.–2021.11., 7., 25. lpp. Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/media/1968/download?attachment> [aplūkots 04.03.2025.]

<sup>11</sup> Maksātnespējas likuma 168. pants.

<sup>12</sup> Valiante D. Harmonising Insolvency Laws in the Euro Area: Rationale, Stocktaking and Challenges (December 1, 2016). CEPS Special Report No. 153 / December 2016. Pieejams: <https://ssrn.com/abstract=3047099> [aplūkots 06.03.2025.]

<sup>13</sup> Insolvenzordnung [Vācijas Maksātnespējas likums], § 53–55. Pieejams: [https://www.gesetze-im-internet.de/inso/](https://www.gesetze-im-internet.de/inso/ [aplūkots 28.01.2025.]) [aplūkots 28.01.2025.]

<sup>14</sup> BFH II. Senat Beschluss vom 20. Dezember 2013, II E 18/12. Pieejams: <https://www.bundesfinanzhof.de/de/entscheidung/entscheidungen-online/detail/STRE201450116/> [aplūkots 13.03.2025.]

<sup>15</sup> Insolvenzordnung, § 61.

<sup>16</sup> Maksātnespējas kontroles dienesta skaidrojumi un atziņas 2021.07.–2021.11., 24. lpp.

<sup>17</sup> Rīgas pilsētas tiesas 26.11.2024. lēmums lietā Nr. C771705224 [nav publicēts].

Sprieduma izpildes termiņa neesība maksātnespējas lietās tiek pamatota ar izmaksu segšanu vispārējā kārtībā un atsauci uz MnL 117. un 118. pantu,<sup>18</sup> tomēr šāds viedoklis ir apstrīdams. MnL 117. pantā ir noteikts tikai maksātnespējas administratora pienākums sastādīt un nosūtīt kreditoriem juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu pēc tam, kad ir izpildīts parādnieka mantas pārdošanas plāns. Maksātnespējas procesa izmaksu saraksta mērķis ir informēt kreditorus par izmaksu kopējo apmēru un noteikt līdzekļu daudzumu, kas novirzāms kreditoru prasījumu apmierināšanai pēc maksātnespējas procesa izmaksu segšanas. Tādēļ administratora likumiskais pienākums sastādīt maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu nav tulkojams tādējādi, ka administratora pienākums izpildīt spriedumu un samaksāt ar spriedumu noteiktus tiesāšanās izdevumus iestājas tikai pēc saraksta sastādīšanas. Arī MnL 118. pants nenosaka maksātnespējas procesa izmaksu segšanas termiņu. MnL 118. panta pirmā daļa noteic tikai maksātnespējas procesa izmaksu segšanas prioritāti pār Maksātnespējas kontroles dienesta prasījumu un citiem kreditoru prasījumiem, kas pieteikti MnL noteiktajā kārtībā. Kreditoru prasījumus nedrīkst segt ātrāk kā pēc visas parādnieka mantas atgūšanas un pārdošanas un maksātnespējas procesa izmaksu saraksta sastādīšanas,<sup>19</sup> taču šāds ierobežojums nav noteikts maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.

Tā kā MnL neregulē maksātnespējas procesa izmaksu segšanas termiņu, tad secināms, ka maksātnespējas procesa izdevumi ir sedzami visa procesa gaitā, tiklīdz izdevumi ir radušies.<sup>20</sup> Izdevumu, kas rodas uz likuma pamata, piemēram, kārtējie nodokļi un nodevu maksājumi, segšanas termiņš nosakāms saskaņā ar likumu. Ja izdevumu pamatā ir tiesisks darījums (piemēram, atlīdzība pieaicinātajiem speciālistiem par viņu palīdzību, izdevumi mantas uzturēšanai, pasta izdevumi u. c.), izdevumu segšanas termiņš nosakāms saskaņā ar administratora noslēgtā tiesiskā darījuma noteikumiem. Tā kā MnL neparedz atšķirīgu kārtību tādu izdevumu segšanai, kas noteikti ar tiesas spriedumu, tad spriedumi ir izpildāmi uzreiz pēc to stāšanās spēkā.<sup>21</sup>

## **2. Spriedumu piespiedu izpildes problemātika maksātnespējas procesā**

MnL 63. panta otrā daļa liedz turpināt izpildi lietvedību, kas ir uzsākta pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Sprieduma izpildi CPL kārtībā aizstāj MnL noteiktā kreditoru prasījumu segšanas kārtība. Savukārt

<sup>18</sup> Maksātnespējas kontroles dienesta skaidrojumi un atziņas 2021.07.–2021.11., 25. lpp.

<sup>19</sup> Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 28.02.2022. spriedums lietā Nr. SKC-19/2022, ECLI:LV:AT:2022:0228.C30853118.8.S, 7.3. p. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2022> [aplūkots 14.03.2025.]

<sup>20</sup> Maksātnespējas izmaksu segšana visa procesa laikā netieši izriet arī no Ministru kabineta 16.07.2019. noteikumu Nr. 346 "Maksātnespējas procesa administratora darbības pārskata noteikumi" 15. punkta, kas paredz maksātnespējas administratora pienākumu katra mēneša darbības pārskatā norādīt segto izmaksu summu darbības pārskata periodā un segtās izmaksas attiecīgajā maksātnespējas procesā kopā.

<sup>21</sup> Par termiņu neesības sekām Maksātnespējas likumā: Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 28.03.2019. spriedums lietā Nr. SKC-88/2019, ECLI:LV:AT:2019:0328.C30335015.2.S, 6.2. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2019> [aplūkots 14.03.2025.]

CPL 552.<sup>1</sup> panta sestajā daļā ir noteikts aizliegums ievest jaunu izpildu lietu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, ja izpilde ir saistīta ar piedziņas vēršānu uz parādnieka mantu vai naudas līdzekļiem. Šāds aizliegums attiecas uz jebkura sprieduma izpildi pret maksātnespējīgo parādnieku neatkarīgi no prasījuma rašanās laika un pamata. Pamatojoties uz CPL 552.<sup>1</sup> panta sesto daļu, Latvijas Senāts ir atzinis, ka spriedumam pret maksātnespējīgu parādnieku nav nosakāms arī labprātīgas izpildes termiņš, neizšķirot, vai ar spriedumu pamatotais prasījums kvalificējams kā kreditora prasījums<sup>22</sup> vai arī ar spriedumu piedzītā summa iekļaujama maksātnespējas procesa izmaksās.<sup>23</sup> Senāts norādījis, ka kreditoru prasījumi piesakāmi un sedzami MnL noteiktajā kārtībā, turklāt MnL nostiprinātais kreditoru vienlīdzības princips un patvaļas aizlieguma princips liedzot veikt individuālas darbības. Tiesu praksē joprojām pastāv atšķirīga pieeja labprātīgas izpildes termiņa norādīšanai spriedumā, ja piedzītie tiesāšanās izdevumi attiecas uz maksātnespējas procesa izmaksām: ir spriedumi, kuros termiņš ir noteikts,<sup>24</sup> un ir spriedumi, kuros termiņu nenosaka.<sup>25</sup>

Nevar piekrist tiesu praksē paustajam viedoklim, ka šķērslis sprieduma izpildei lietās par maksātnespējas izdevumu piedziņu ir kreditoru vienlīdzības princips un patvaļas aizlieguma princips. Piedzinēji, kuru prasījums izriet no tiesībām uz maksātnespējas procesa izdevumiem, nav kreditori MnL izpratnē. Maksātnespējas procesa izmaksu samaksas kārtība nepakļaujas tiem pašiem noteikumiem, kuri regulē kreditoru prasījumu samaksu vai dzēšanu.<sup>26</sup> MnL nostiprinātais maksātnespējas procesa izmaksu segšanas pilnīgums un prioritāte pār kreditoru prasījumiem bez savstarpējas prioritātes nozīmē, ka likumdevējs nav piešķīris maksātnespējas administratoram tiesības izvēlēties, kuras jau radušās maksātnespējas procesa izmaksas segt un kuras neseģt vai kuru segšanu atlikt. Ar spēkā stājušos tiesas spriedumu piedzītu tiesāšanās izdevumu atlīdzināšana nevar būt pakļauta maksātnespējas procesa administratora vai kreditoru piekrišanai,<sup>27</sup> jo spriedumam ir likuma spēks un tas ir obligāts un izpildāms.<sup>28</sup> Tādēļ maksātnespējas procesa izmaksu saraksta sastādīšanas termiņš vai kreditoru iebildumi par izmaksu sarakstu nevar būt šķērslis sprieduma labprātīgas izpildes termiņa norādīšanai vai sprieduma piespiedu izpildei.

Ierobežojums sprieduma piespiedu izpildei lietās pret maksātnespējīgu parādnieku varētu pamatoti būt vērsti uz maksātnespējīgā parādnieka pasargāšanu no

<sup>22</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 22.03.2016. spriedums lietā SKC-1529/2016, 8. punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 26.02.2025.]

<sup>23</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 30.01.2015. spriedums lietā SKC-349/2015, 8. punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 26.02.2025.]

<sup>24</sup> Rīgas apgabaltiesas 02.04.2024. spriedums lietā Nr. C68320222 [nav publicēts].

<sup>25</sup> Rīgas apgabaltiesas 10.10.2022. spriedums lietā Nr. C30747119. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 27.02.2025.]

<sup>26</sup> Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 28.04.2023. spriedums lietā Nr. SKA-240/2023, ECLI:LV:AT:2023:0428.A420207120.12.S, 7. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciiba?lawfilter=0&year=2023> [aplūkots 22.01.2025.]

<sup>27</sup> Voronko A., Kličova M. Kreditoru sapulces loma efektīva un likumīga maksātnespējas procesa nodrošināšanā. Jurista Vārds, 30.07.2024., Nr. 31 (1349), 20.–26. lpp.

<sup>28</sup> Civilprocesa likuma 203. panta piektā daļa; likuma "Par tiesu varu" 16. panta otrā un ceturtnā daļa.

sprieduma izpildes izdevumiem jeb papildu izmaksām,<sup>29</sup> jo būtu sagaidāms, ka maksātnespējas administrators godprātīgi veic sprieduma izpildi. Tomēr gadījumos, kad maksātnespējas administrators spriedumu nepilda, šādas parādnieka intereses saduras ar piedzinēja tiesībām uz taisnīgu tiesu, jo MnL un CPL nenodrošina citu efektīvu un prognozējamu sprieduma izpildes procedūru, par ko liecina arī tiesu prakse.

Tiesā skatīta kāda maksātnespējas administratora sūdzība par zvērināta tiesu izpildītāja rīcību, ievēdot izpildu lietu pretēji CPL 552.<sup>1</sup> panta sestajai daļai, lai piedzītu izdevumus, kurus tiesa kvalificējusi kā maksātnespējas procesa izdevumus kreditiestādes maksātnespējas procesā. Piemērojot likuma “Par tiesu varu” 16. panta otro un ceturto daļu, tiesa atzina, ka sprieduma likumīgais spēks nozīmē, ka administratoram nav tiesību noteikt, vai tiesas spriedums tiks izpildīts, kā arī noteikt kārtību, kādā veidā tas tiks izpildīts, bet gan tikai lemt par naudas līdzekļiem, kuri ir novirzāmi tiesas sprieduma izpildei. Piedzinējam nav citu līdzekļu, kā panākt sprieduma izpildi, tādēļ tiesu izpildītāja rīcība tika atzīta par pareizu.<sup>30</sup> Līdzīgā lietā izpildu lietas ieviešana pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas tika atzīta par nepamatotu un tiesu izpildītājam piemērots disciplinārsods, norādot uz šķietami atšķirīgiem apstākļiem: administrators esot piedzīto summu iekļāvis maksātnespējas procesa izdevumos.<sup>31</sup>

Ja piedzinējs nevar panākt sprieduma izpildi, ir pamats vērtēt, vai ierobežojums nodod piespiedu izpildei tiesas spriedumus par tādu izdevumu piedziņu, kas atzīstami par maksātnespējas procesa izdevumiem, ir samērīgs piedzinēja tiesību ierobežojums un atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Tiesības uz sprieduma izpildīšanu ir neatņemama tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta pirmā punkta un Satversmes 92. panta pirmā teikuma izpratnē. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu būtu iluzoras, ja dalībvalsts tiesību sistēma pieļautu to, ka galīgs un saistošs tiesas spriedums nedarbojas, lai kaitētu vienai pusei.<sup>32</sup> Arī Satversmes tiesa, tulkojot Satversmes 92. panta pirmo teikumu, ir atzinusi, ka taisnīgas tiesas jēdzienā ietilpstošā personas tiesību efektīva aizsardzība nav iedomājama bez spēkā esošu nolēmumu izpildīšanas garantijām, jo bez tām pārējie taisnīgas tiesvedības principi zaudē savu jēgu. Taisnīgas tiesas jēdziens ietver tiesības prasīt, lai valsts nodrošina tiesas sprieduma efektīvu izpildīšanu.<sup>33</sup> Tiesas spriedumu izpildes procedūru efektivitāte, lietderība un prognozējamība ir pamatprasības kvalitatīvas izpildes sistēmas īstenošanai. Tikai tad, ja šie pamatnoteikumi ir ietverti spriedumu izpildes sistēmā, var uzskatīt, ka valsts ir izpildījusi pienākumu nodrošināt tiesības uz

<sup>29</sup> Administratīvās apgabaltiesas 15.07.2024. spriedums lietā Nr. A420305522, ECLI:LV:ADAT:2024:0715. A420305522.7.S [līdz 2025. gada 23. martam spriedums nav stājies spēkā]. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 26.02.2025.]

<sup>30</sup> Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 09.02.2016. spriedums lietā Nr. C32182416. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 26.02.2025.]

<sup>31</sup> Administratīvās apgabaltiesas 15.07.2024. spriedums lietā Nr. A420305522 ECLI:LV:ADAT:2024:0715. A420305522.7.S [līdz 2025. gada 23. martam spriedums nav stājies spēkā].

<sup>32</sup> ECT 07.05.2002. spriedums lietā “Burdov pret Krieviju” (iesnieguma Nr. 59498/00), 34. punkts; ECT 19.03.1997. spriedums lietā “Hornsby pret Grieķiju” (iesnieguma Nr. 18357/91), 40. punkts; ECT 28.11.2006. spriedums lietā “Apostol v. Gruzija” (iesnieguma Nr. 40765/02), 54. punkts.

<sup>33</sup> Satversmes tiesas 16.04.2015. spriedums lietā Nr. 2014-13-01, 11. punkts. Latvijas Vēstnesis, 20.04.2015., Nr. 76.

taisnīgu tiesu izpildes procesā. Efektīva tiesas nolēmumu izpilde ir būtisks tiesiskuma pamatelements.<sup>34</sup>

Lai arī piespiedu izpildes ierobežojuma mērķis ir pasargāt maksātnespējīgu parādnieku no papildu izmaksām, tomēr trūkst tiesiska pamatojuma absolūtam aizliegumam nodot spriedumu piespiedu izpildei un tas var tikt vērtēts kā piedzinēja tiesību uz taisnīgu tiesu nesamērīgs ierobežojums, kas padara apgrūtinātu vai neiespējamu tiesāšanās izdevumu atgūšanu. Piemēram, Vācijas Maksātnespējas likums neparedz absolūtu aizliegumu tādu prasījumu piespiedu izpildei, kas saistīti ar maksātnespējīgās masas saistībām, kuras radušās maksātnespējas administratora darbības laikā un rezultātā, un kreditoriem ir tiesības uz izpildi, tiklīdz iestāties samaksas termiņš.<sup>35</sup>

## Kopsavilkums

1. Tiesāšanās izdevumi, kas piedzīti no maksātnespējīgas juridiskās personas saistībā ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu, ir maksātnespējas procesa izdevumi, kas maksājami pirms kreditoru prasījumu segšanas, tomēr CPL un MnL nenodrošina efektīvu tiesas spriedumu izpildi.
2. CPL 552.<sup>1</sup> panta sestā daļa ierobežo piedzinēja tiesības vērst piedziņu uz maksātnespējīgā parādnieka mantu un naudas līdzekļiem, ja piedziņa attiecas uz maksātnespējas procesa izdevumu samaksu, un tādējādi ierobežo arī tiesības uz taisnīgu tiesu. Lai ievērotu taisnīgas tiesas principus un novērstu piedzinēja tiesību aizskārumu, nepieciešams atcelt piespiedu izpildes ierobežojumu, ciktāl šis ierobežojums attiecas uz maksātnespējas procesa izdevumu piedziņu uz sprieduma pamata.

---

<sup>34</sup> Chardon M., Satkauskienė D., Stoica A., Uitdehaag A. Report on the enforcement of court decisions in civil and administrative matters in the Republic of Moldova (based on the results of a fact-finding mission conducted by a team of CEPEJ experts on 2–3 March 2020). Pieejams: <https://rm.coe.int/expert-report-enforcement-of-court-decisions-eng/1680a179d1> [aplūkots 11.03.2025.]

<sup>35</sup> Insolvenzordnung, § 89.(2) und 90.